

УДК 728.6

САКРАЛЬНА ЗОНА У СТРУКТУРІ СІЛЬСЬКОЇ САДИБИ

О. Колодрубська, к. арх.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Світогляд українського народу споконвіку формувався на ґрунті релігійних уявлень та вірувань, які відображені у народних звичаях та обрядах. Християнська релігія завжди була невід’ємним елементом способу життя і, по суті, душею українського народу. На християнстві ґрунтувалося все: освіта, право, культура. Віра в Бога була й залишається непохитним фундаментом морально-етичних засад населення, зокрема сільського.

Збереження традиційної релігійної культури українського суспільства відносять також і до основних пріоритетів державної політики у сфері релігії.

Як свідчать статистичні дані, кількість релігійних громад в Україні з кожним роком збільшується. Згідно з даними інформаційного звіту Міністерства культури України «Про стан і тенденції розвитку релігійної ситуації та державно-конфесійних відносин в Україні» за 11 квітня 2013 року, в Україні станом на 1 січня 2013 року діяло 36995 релігійних організацій. Аналіз кількісних показників поширення та розподілу релігійних осередків на території держави демонструє вищу концентрацію їх чисельності на заході держави із тенденцією до зменшення на схід та південь. У восьми областях Західного регіону (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька) сконцентровано 39 % релігійної мережі держави [1]. Найвищий показник діючих релігійних громад відносно кількості населення в Україні на Тернопільщині – 1256, хоча за кількістю населення країна займає 21 місце.

Згідно з тематичним загальнонаціональним дослідженням соціологічної служби Центру Разумкова, що здійснювала моніторинг стану та тенденцій релігійності українського суспільства (у березні 2013 р.) найвищий рівень релігійності теж виявляють жителі Заходу країни, де до вірян віднесли себе 86% опитаних. Важливішою є релігія для жителів села, ніж для жителів міста (71% проти 65%). Релігію вважають необхідною життєвою цінністю 85% жителів Заходу. Релігійне виховання у сім’ї отримали 76% населення Західного регіону [2, с. 23-29].

Спільні релігійні переконання відіграють важливу роль в об’єднанні й організації ритму життя громади села. Це відображено також і в побуті

селян. Останнім часом вони прикрашають будинки релігійною символікою, освячують хату, будівлі, садиби і предмети побуту (наприклад, автомобіль), на садибній ділянці відновлюють колишні або зводять нові пам'ятні знаки релігійного характеру, що впливають на її архітектурно-планувальне вирішення [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень, які присвячені питанням організації функціонального зонування сільської садиби в Україні [4; 5] показує, що сакральну зону у структурі садиби раніше не досліджували. Вперше сакральну зону виділила у наукових працях О. Колодрубська [3; 6], проте питанням її організації увагу не приділяли. Зважаючи на зміни, що відбуваються у структурі садиби, функціональне зонування присадибної ділянки вимагає перегляду рекомендації й нових пропозицій.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження – виділення нової функціональної зони у структурі садибної забудови, а саме сакральної, та визначення особливостей її організації.

Виклад основного матеріалу. З метою визначення стану забудови й отримання інформації про сучасні вимоги до організації садибної житлової забудови, до комфорту, якості та зручності проживання у ній різними категоріями населення, автор упродовж 1996–2013 років проводила натурне обстеження у селах Західного регіону України (Тернопільська, Чернівецька, Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська обл.). Під час експедицій було зафіксовано наявність численних житлових будинків, будівель і споруд сільських садиб, зокрема і багато приватних сакральних елементів у структурі садиби.

Як показують дослідження, багато мешканців садиб бажають показати «присутність Бога» не тільки у своїй душі, а й поруч, у своєму житті. Для цього вони оточують свої житлові будинки та садиби елементами релігійної символіки: пам'ятними знаками, берегами релігійного характеру (хрестами, скульптурами (фігурами), іконами, капличками тощо).

Дослідження показали, що на території Заходу України сакральні елементи були присутні у структурі садиби у селах до 1939 р., але у радянський період ці елементи були знищені. У сучасних умовах відроджується національна традиція оздоблювати садибну забудову елементами релігійної символіки (рис. 1-4).

Рис. 1. «Каплички» у структурі садиби: 1. Івано-Франківська обл.,
2. Тернопільська обл., 3. Чернівецька обл.

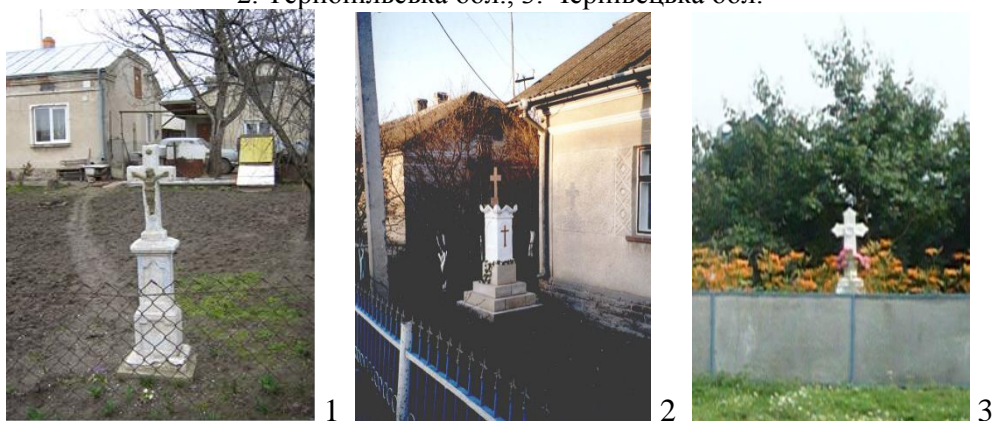

Рис. 2. «Хрести» у структурі садиби: 1. Львівська обл.,
2. Тернопільська обл., 3. Івано-Франківська обл.

Рис. 3. «Фігури» у структурі садиби: 1. Івано-Франківська обл.,
2. Закарпатська обл., 3. Львівська обл.

1

2

Рис. 4. 1. «Ікона» у структурі садиби, Тернопільська обл., 2. «Ангели та хрести» як елементи оздоблення хвіртки та воріт, Чернівецька обл.

Це відбувається досить стихійно і залежить від смаку та побажань господаря садиби. Сакральні елементи розміщують хаотично, без дотримання норм і правил (яких не існує), у різних місцях ділянки, на різних відстанях від огорожі. Багато приватних капличок зведено за принципом «трошки більша та вища, ніж у сусіда».

Наявність малих архітектурних форм релігійного характеру у структурі садиби потребує виділення особливого місця для їх розміщення та сприяє появі нової функціональної зони, а саме – сакральної.

Сакральна зона – зона, що передбачає місце на садибній ділянці для розміщення пам'ятних знаків, оберегів релігійного характеру (хрести, скульптури (фігури), ікони, каплички тощо).

Щоб забезпечити цілісність сприйняття архітектурно-художнього образу забудови садиби, сакральні елементи бажано розташовувати у структурі огорожі, по межі ділянки – вздовж червоної лінії (якщо це не суперечить містобудівним умовам і обмеженням, будівельному паспорту, детальному плану території й іншим вихідним даним) з боку палісадника, так, щоб вони проглядалися з вулиці, за висотою гармонійно сприймалися з огорожею садиби, і були за розмірами у плані не більшими, як 2,0-2,5 x 2,0-2,5 м.

Висновки. У сучасних умовах на території садибної ділянки виділяють нову функціональну зону – сакральну. У цій зоні розташовують пам'ятні знаки та обереги релігійного характеру, якщо це зумовлено сталими національно-побутовими і релігійними традиціями.

Бібліографічний список

1. Інформаційний звіт Міністерства культури України «Про стан і тенденції розвитку релігійної ситуації та державно-конфесійних відносин в Україні» (Короткий виклад) від 11 квітня 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/32765; jsessionid= C576AB>

СВ3D48CB82182949A7237 D6CDE.

2. Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин : інформаційні матеріали до Круглого столу на тему: “Державно-конфесійні відносини в Україні станом на 2013 рік: рух до партнерства держави і Церкви чи до кризи взаємин?”, 22 квітня 2013р. – 76 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/upload/Przh_Religion_2013.pdf.
3. Колодрубська О.І. Принципи формування архітектурно-планувальних рішень сільського садибного житла Західного Поділля : автореф. дис. ... канд. арх. : 18.00.02 / О.І. Колодрубська. – К., 2007. – 20 с.
4. Калиниченко А. П. Садибний будинок / А.П. Калиниченко, Г.О. Шаповалов, М.І. Бабій. – К. : Урожай, 1993. – 263 с.
5. Стукалов О. К. Благоустройство усадьбы / О. К. Стукалов. – К. : Урожай, 1990. – 168 с.
6. Колодрубська О.І. Функціональна структура сільської садибної забудови / О.І. Колодрубська // Сучасні проблеми архітектури та містобудування : наук.-техн. зб. – К. : КНУБА, 2008. – Вип. 19 – С. 259-263.

Колодрубська О. Сакральна зона у структурі сільської садиби

Розглянуто проблеми організації сакральної зони у структурі садибної забудови.

Ключові слова: садиба, сакральна зона, пам'ятні знаки та обереги релігійного характеру.

Kolodrubaska O. The sacral zones in the structure of farmstead development

This article deals with the problems organization of the sacral zones in the structure of farmstead development.

Key words: homestead, sacral zones, memorials and religious charms.

Колодрубская А. Сакральная зона в структуре сельской усадьбы

Рассматриваются проблемы организации сакральной зоны в структуре усадебной застройки.

Ключевые слова: усадьба, сакральная зона, памятные знаки и обереги религиозного характера.